

QASHQADARYO VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI

Xudoyorov Laziz

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

ORCID: 0009-0002-5636-4682

lazizx64@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar tizimli tahlil qilindi. Tadqiqotning maqsadi hududda kichik biznes sektorining iqtisodiy o'sishdagi o'rni, uning sanoat, qishloq xo'jaligi, qurilish, xizmatlar sohasi va tashqi savdo ko'rsatkichlariga qo'shayotgan hissasini aniqlashdan iboratdir. Tadqiqot metodologiyasi sifatida statistik tahlil, qiyosiy va trend tahlili, shuningdek, ilmiy adabiyotlar sharhi va amaliy ma'lumotlarni kompleks qayta ishlash usullaridan foydalanildi. Natijalar kichik biznesning hududiy iqtisodiyot barqarorligida muhim o'rin tutishini, biroq investitsion muhit, infratuzilma va innovatsion rivojlanish omillarini yanada kuchaytirish zarurligini ko'rsatdi. Maqola yakunida Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar va amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: kichik biznes, tadbirkorlik, iqtisodiy rivojlanish, Qashqadaryo viloyati, hududiy iqtisodiyot, omillar tahlili, sanoat, qishloq xo'jaligi, qurilish, chakana savdo, xizmatlar sohasi, iqtisodiy barqarorlik, statistik tahlil.

АНАЛИЗ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА РАЗВИТИЕ МАЛОГО БИЗНЕСА И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В КАШКАДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Худоёрлов Лазиз

Университет экономики и педагогики

Аннотация. В статье системно анализируются факторы, влияющие на развитие малого бизнеса и предпринимательства в Кашкадарьинской области. Цель исследования – определить роль сектора малого бизнеса в экономическом росте региона, его вклад в показатели промышленности, сельского хозяйства, строительства, сферы услуг и внешней торговли. В качестве методологии исследования использовались статистический анализ, сравнительный и трендовый анализ, а также обзор научной литературы и комплексная обработка практических данных. Результаты показали, что малый бизнес играет важную роль в стабильности экономики региона, однако существует необходимость в дальнейшем укреплении инвестиционной среды, инфраструктуры и факторов инновационного развития. В заключение статьи сформулированы научно обоснованные выводы и практические предложения по поддержке малого бизнеса и предпринимательства в Кашкадарьинской области.

Ключевые слова: малый бизнес, предпринимательство, экономическое развитие, Кашкадарьинская область, региональная экономика, факторный анализ, промышленность, сельское хозяйство, строительство, розничная торговля, сфера услуг, экономическая устойчивость, статистический анализ.

ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN KASHKADARYA REGION

Khudoyorov Laziz

University of Economics and Pedagogy

Abstract. *This article systematically analyzes the factors affecting the development of small business and entrepreneurship in the Kashkadarya region. The purpose of the study is to determine the role of the small business sector in economic growth in the region, its contribution to industry, agriculture, construction, services and foreign trade indicators. Statistical analysis, comparative and trend analysis, as well as a review of scientific literature and complex processing of practical data were used as research methodologies. The results showed that small business plays an important role in the stability of the regional economy, but there is a need to further strengthen the investment environment, infrastructure and innovative development factors. At the end of the article, scientifically based conclusions and practical proposals were developed to support small business and entrepreneurship in the Kashkadarya region.*

Keywords: *small business, entrepreneurship, economic development, Kashkadarya region, regional economy, factor analysis, industry, agriculture, construction, retail, services sector, economic stability, statistical analysis.*

Kirish.

So'nggi yillarda O'zbekistonda iqtisodiy islohotlar jarayonida kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanmoqda. Chunki kichik biznes nafaqat iqtisodiy o'sish va hududiy rivojlanishning muhim drayveri, balki bandlikni ta'minlash, aholining daromadlarini oshirish hamda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashda ham hal qiluvchi o'rin tutadi (Aripov, 2019; Rizayeva, 2025). Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, kichik biznes sektori iqtisodiyotning moslashuvchanligini oshirish, innovatsiyalarni tezkor joriy etish va yangi bozorlarni egallash imkonini beradi (Gujarati, 2005; Stock va Watson, 2015).

Qashqadaryo viloyati O'zbekistonning yirik iqtisodiy hududlaridan biri sifatida ko'plab tabiiy resurslarga ega bo'lishi bilan birga, qishloq xo'jaligi, sanoat va xizmatlar sohasi rivojlanishi uchun katta salohiyatga ega. Shu sababdan hududda kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biri sifatida ko'rilmogda. So'nggi yillarda viloyatda kichik biznes subyektlari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar hajmining oshishi, qurilish, savdo va xizmatlar sektorining kengayishi hamda tashqi savdo ko'rsatkichlarining yaxshilanishi bu jarayonning barqarorligini tasdiqlamoqda.

Ilmiy izlanishlarda kichik biznesning rivojlanishiga turli omillarning ta'siri alohida o'rganilmoqda. Jumladan, huquqiy va institutsional muhit (Abdullaev, Muftaydinov va Aybeshov, 2023), innovatsion faoliyatni joriy etish (Khamidovich, 2025), yashil iqtisodiyot talablari (Baymuradova va Izbosarov, 2025; Yusupova, 2023), eksport salohiyatini oshirish (Tukhtabaev, 2022) hamda iqtisodiy jarayonlarni ekonometrik modellash (Wooldridge, 2012; Verbeek, 2012) kabi yo'nalishlar alohida ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni chuqur ilmiy tahlil qilish hududiy iqtisodiy siyosatni samarali shakllantirish uchun dolzarbdir.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlik rivojiga ta'sir qiluvchi iqtisodiy, ijtimoiy va tashqi omillarni tizimli tahlil qilishdan iboratdir. Shu orqali hududiy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlashga xizmat qiladigan ilmiy asoslangan xulosalar va amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Adabiyotlar sharhi.

Kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishi bo'yicha ilmiy izlanishlarda avvalo iqtisodiy muhit va boshqaruv mexanizmlariga e'tibor qaratilgan. Masalan, Aripov (2019) kichik biznes uchun biznesga qulay muhit yaratish zarurligini asoslab, huquqiy va institutsional omillarni muhim deb biladi. Shu bilan bir qatorda, Abdullaev, Muftaydinov va Aybeshov (2023) kichik biznes boshqaruvi masalalarini yoritib, amaliy mexanizmlarni ishlab chiqqan.

So'nggi yillarda olib borilgan izlanishlarda kichik biznesning barqaror rivojlanishi yashil iqtisodiyot sharoitida alohida muhokama qilingan. Baymuradova va Izbosarov (2025) tadqiqotida yashil iqtisodiyot talablarida kichik biznesni rivojlantirish istiqbollari o'rganilgan bo'lsa, Yusupova (2023) yashil iqtisodiyotning mohiyati va xususiyatlarini tahlil qilib, kichik biznes uchun yangi imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi.

Innovatsion faoliyat va kichik biznesning integratsiyasi masalasi ham ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. Khamidovich (2025) innovatsion faoliyatni kichik biznes va mikrofirmalar rivojining muhim drayveri sifatida ta'kidlagan. Bu fikrni Tukhtabaev (2022)ning tadqiqoti ham to'ldirib, kichik biznes eksport salohiyatini iqtisodiy modellashtirish asosida prognozlash masalalariga e'tibor qaratadi.

Kichik biznesning umumiy xususiyatlari va rivojlanish jarayonlari bo'yicha Rizayeva (2025) tomonidan olib borilgan tadqiqotda O'zbekistonda kichik biznesning o'ziga xosligi, imkoniyatlari va muammolari batafsil yoritilgan. Shuningdek, xalqaro tajribada kichik biznesni rivojlantirishning turli usullari iqtisodiy nazariya va ekonometrika bo'yicha klassik qo'llanmalarda ham tahlil qilingan. Masalan, Gujarati (2005), Kennedy (2008), Verbeek (2012) va Wooldridge (2012) asarlarida iqtisodiy ko'rsatkichlarni ekonometrik modellashtirishning metodologik asoslari berilgan. Bu ilmiy ishlanmalar kichik biznesni omillar asosida tahlil qilishda uslubiy asos vazifasini bajaradi.

Shu bilan birga, zamonaviy yondashuvlarda mashina o'rganish elementlarini qo'llash ham e'tiborga loyiqdir. Malhotra (2018) tadqiqotida ekonometrika va mashina o'rganishning kombinatsiyalangan yondashuvi orqali oziq-ovqat siyosatini ustuvorlashtirish masalalari yoritilgan. Bu yondashuv kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishini o'rganishda ham qo'llanishi mumkin.

Xorijiy iqtisodchilar asarlaridan biri bo'lgan Stock va Watson (2015) hamda Verbeek (2012) iqtisodiy prognozlash va omillar o'zaro ta'sirini modellashtirish bo'yicha chuqur nazariy bilimlarni taqdim etadi. Ular Qashqadaryo viloyatida olib borilgan tahlil uchun nazariy asos vazifasini o'taydi.

Umuman olganda, adabiyotlar sharhi shuni ko'rsatadiki, kichik biznesni rivojlantirish bo'yicha ilmiy izlanishlar iqtisodiy muhitni yaxshilash (Aripov, 2019), innovatsiyalarni joriy etish (Khamidovich, 2025), yashil iqtisodiyot sharoitida barqarorlikni ta'minlash (Baymuradova va Izbosarov, 2025; Yusupova, 2023), eksport salohiyatini oshirish (Tukhtabaev, 2022) hamda ekonometrik modellashtirish (Gujarati, 2005; Stock va Watson, 2015; Wooldridge, 2012) kabi yo'nalishlarda rivojlanib bormoqda. Bu tadqiqotlar Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni ilmiy asosda tahlil qilish uchun mustahkam nazariy va uslubiy zamin yaratmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi.

Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarni ilmiy asosda o'rganish uchun tadqiqot metodologiyasi kompleks yondashuvga tayandi. Ushbu jarayonda 2020–2024 yillarga oid rasmiy statistik ma'lumotlar asos qilib olindi va ular tahliliy jihatdan qayta ishlanib, iqtisodiy ko'rsatkichlarning dinamikasi hamda tarkibiy o'zgarishlari chuqur o'rganildi.

Tadqiqot davomida vaqt qatori dinamikasi usuli qo'llanilib, kichik biznes faoliyatining asosiy yo'nalishlari bo'yicha yillik o'sish sur'atlari aniqlashtirildi. Statistik tahlil yordamida sanoat, qishloq xo'jaligi, qurilish, savdo, xizmatlar sohasi hamda tashqi iqtisodiy faoliyat

ko'rsatkichlaridagi o'zgarishlar baholandi. Shu bilan birga, qiyosiy tahlil usullari orqali Qashqadaryo viloyatining KBT sektori ko'rsatkichlari respublika miqyosidagi umumiy natijalar bilan solishtirildi va hududiy xususiyatlar ajratib ko'rsatildi.

Tadqiqot metodologiyasida omillar tahlilidan keng foydalanildi. Ushbu yondashuv kichik biznesning rivojlanishiga ta'sir etuvchi iqtisodiy, ijtimoiy va tashqi omillarning o'zaro aloqadorligini aniqlashga xizmat qildi. Jumladan, investitsiyalar hajmining ortishi ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirishga qanday ta'sir qilgani, xizmat ko'rsatish hajmining oshishi ichki talabning kengayishi bilan qanday bog'liq ekani, eksport-import operatsiyalarining dinamikasi esa kichik biznesning tashqi bozor bilan integratsiyalashuvini qay darajada aks ettirayotgani aniqlab berildi.

Bundan tashqari, grafik va jadval vizualizatsiyasi usullari qo'llanib, ko'rsatkichlar o'rtasidagi o'zgarishlar yanada ravshan ko'rsatildi. Ushbu yondashuv orqali nafaqat o'sish sur'atlari, balki barqarorlik tendensiyalari ham aniqlanib, kichik biznes va tadbirkorlikning hududiy iqtisodiyotdagi strategik o'rni ochib berildi.

Shuningdek, metodologiyada tizimli yondashuv ham asosiy o'rin tutdi. Ya'ni, kichik biznes rivojlanishining turli yo'nalishlari – sanoat, agrar sektor, qurilish, xizmatlar sohasi va tashqi iqtisodiy faoliyat – o'zaro uzviy bog'liq holda tahlil qilindi. Bu yondashuv hududiy iqtisodiyotning kompleks rivojlanish jarayonida kichik biznesning qanchalik muhim bo'g'in ekanini ko'rsatishga imkon berdi.

Umuman olganda, tadqiqot metodologiyasi statistik, qiyosiy, omillar va tizimli tahlil usullarini o'zida mujassam etib, kichik biznes va tadbirkorlik rivojlanishining asosiy yo'nalishlari va drayverlarini chuqur o'rganishga xizmat qildi. Bu esa amaliy xulosalar va takliflarni shakllantirish uchun ilmiy asos yaratdi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlik (KBT)ning iqtisodiy rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarni statistik tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, so'nggi yillarda KBT faoliyatining deyarli barcha asosiy yo'nalishlari barqaror o'sish sur'atiga ega bo'lmoqda. Ushbu jarayonni bir nechta muhim ko'rsatkichlar asosida izohlash mumkin. So'nggi yillarda KBT tomonidan ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari va xizmatlari hajmi sezilarli darajada oshib, viloyat sanoat salohiyatining barqaror o'sishiga zamin yaratmoqda. Ayniqsa, kichik sanoat zonalarida faoliyatining kengayishi va ishlab chiqarishga zamonaviy texnologiyalarning joriy etilishi kichik korxonalar mahsuldorligini oshirgan. Shu bilan birga, qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining o'sishi viloyatning agrar iqtisodiyotidagi yetakchi o'rnini yanada mustahkamladi. Bu ko'rsatkichlar KBTning hududiy oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi ahamiyatini ochib bermoqda.

Qurilish ishlari hajmining o'sishi, bir tomondan, iqtisodiyotning investitsion faolligi ortib borayotganidan dalolat bersa, ikkinchi tomondan, infratuzilmaning modernizatsiya qilinishi va aholi turmush darajasining oshishi bilan izohlanadi. Shu bilan bir qatorda, KBTning asosiy kapitalga kiritgan investitsiyalari hajmining ko'payishi ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, yangi korxonalar tashkil etish va mavjud korxonalarni texnik yangilash imkoniyatlarini kengaytirgan.

Chakana savdo aylanmasi va bozor xizmatlari hajmining yuqori sur'atlarda o'sishi ichki talabning kengayishi va aholining iste'mol imkoniyatlarining ortishi bilan bog'liq. Xizmat ko'rsatish sohalarida, xususan, ta'lim va transport xizmatlari hajmining o'sishi iqtisodiy diversifikatsiyaning kengayib borayotganini va aholiga ko'rsatiladigan xizmatlar sifati oshib borayotganini ko'rsatmoqda.

Shu bilan birga, KBTning eksport va import ko'rsatkichlari ham muhim tahliliy jihatga ega. Eksport hajmining oshishi kichik korxonalarning xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatlari kengayib borayotganidan dalolat bersa, import hajmi ko'proq ishlab chiqarish vositalari va

texnologik jihozlarni jalb qilishga yo'naltirilgan. Bu esa, o'z navbatida, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va mahsulot hajmini kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Yuqoridagi omillarni kompleks tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishi ko'p qirrali jarayon bo'lib, unda sanoat, qishloq xo'jaligi, qurilish, xizmat ko'rsatish va tashqi iqtisodiy faoliyat o'zaro uzviy bog'langan. Statistik ma'lumotlar shuni tasdiqlaydiki, viloyat KBT sektori nafaqat hududiy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga, balki aholi bandligi va farovonligini oshirishga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

1-jadval

Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga ta'sir etuvchi omillarning asosiy ko'rsatkichlari (2020–2024 yillar)

Ko'rsatkichlar	2020	2021	2022	2023	2024
KBT tomonidan ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari (mlrd so'm)	5 420	6 150	7 250	8 100	8 950
Qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi mahsulotlari hajmi (mlrd so'm)	7 300	8 250	9 400	10 600	11 800
Qurilish ishlari hajmi (mlrd so'm)	2 150	2 650	3 450	4 050	4 760
Asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar hajmi (mlrd so'm)	3 800	4 450	5 200	6 050	6 950
Chakana savdo aylanmasi hajmi (mlrd so'm)	6 400	7 250	8 250	9 150	10 200
KBT tomonidan ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi (mlrd so'm)	5 250	6 100	7 050	8 050	9 350
Mahsulot (ishlar, xizmatlar) eksporti hajmi (mln. AQSh dollari)	145	170	195	230	280
Mahsulot (ishlar, xizmatlar) importi hajmi (mln. AQSh dollari)	120	135	160	180	200
Ta'lim sohasidagi xizmatlar hajmi (mlrd so'm)	480	610	750	880	1 050
Transport xizmatlari hajmi (mlrd so'm)	950	1 150	1 380	1 600	1 850

2020–2024 yillarda Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatining asosiy ko'rsatkichlari bo'yicha o'tkazilgan tahlil ushbu sektor viloyat iqtisodiyotida barqaror va izchil o'sib borayotganini ko'rsatadi. Avvalo, kichik biznes subyektlari tomonidan ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari hajmi 2020 yildagi 5 420 mlrd so'mdan 2024 yilda 8 950 mlrd so'mga yetib, qariyb 1,6 baravar o'sdi. Bu holat kichik sanoat korxonalarining ishlab chiqarish quvvatlari kengaygani, modernizatsiya va texnologiyalarga investitsiyalar jalb etilgani bilan izohlanadi.

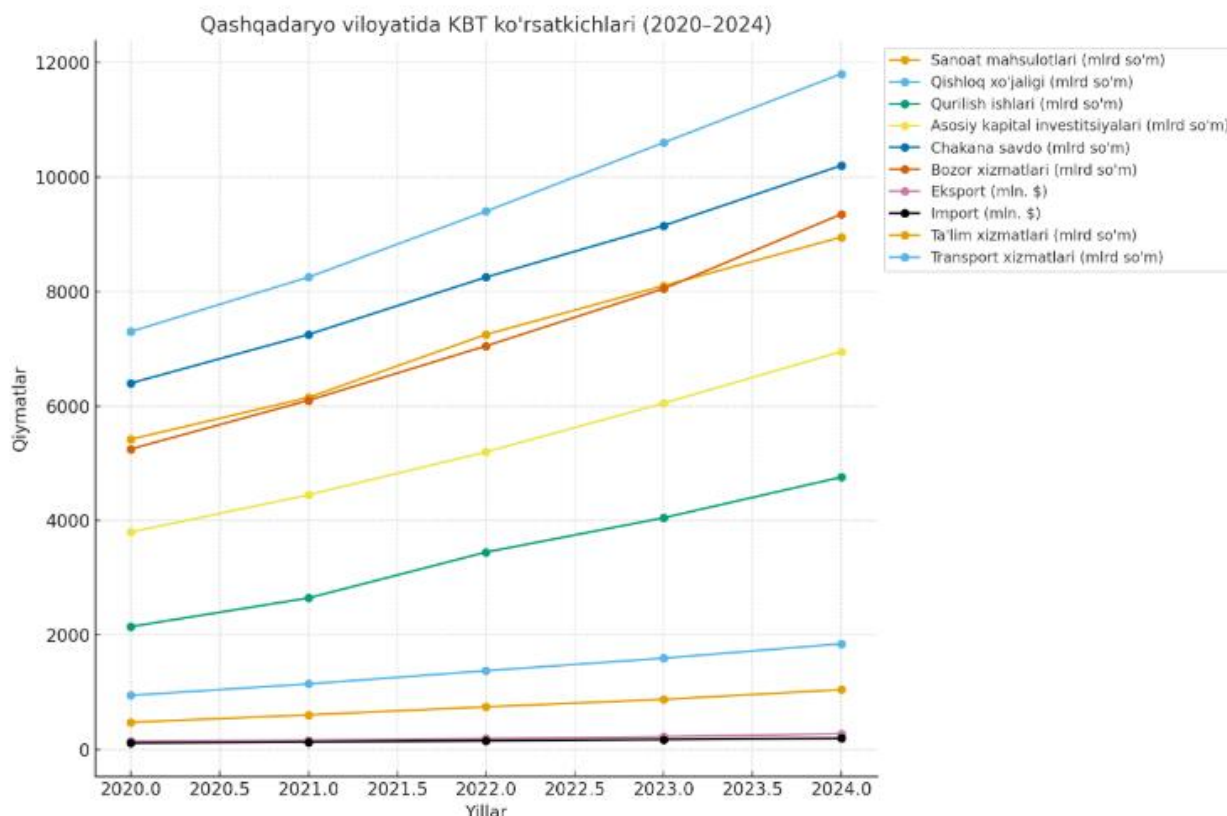
Qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi mahsulotlari hajmi ham viloyatda kichik biznesning muhim yo'nalishlaridan biri sifatida tez sur'atlarda o'sdi. 2020 yilda 7 300 mlrd so'mni tashkil etgan hajm 2024 yilda 11 800 mlrd so'mga ko'tarilib, 62 foizga o'sdi. Ushbu natijaga dehqon va fermer xo'jaliklariga yaratilgan imtiyozli kreditlar, agrotexnologiyalarni joriy etish va davlatning qishloq xo'jaligini qo'llab-quvvatlash dasturlari sabab bo'ldi.

Qurilish ishlari hajmi bo'yicha esa yanada yuqori sur'atdagi o'sish kuzatildi: 2020 yilda 2 150 mlrd so'm bo'lgan ko'rsatkich 2024 yilga kelib 4 760 mlrd so'mga yetdi. Bu ikki barobardan ko'proq o'sish viloyatda uy-joy, ijtimoiy infratuzilma hamda ishlab chiqarish obyektlarining keng ko'lamda barpo etilayotganidan dalolat beradi.

Asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi 2020 yildagi 3 800 mlrd so'mdan 2024 yilda 6 950 mlrd so'mga yetib, 82 foizga o'sdi. Bu ko'rsatkich kichik biznesning modernizatsiya jarayonlari hamda yangi loyihalarni amalga oshirishga bo'lgan qiziqishini aks ettiradi.

Chakana savdo aylanmasi hamda bozor xizmatlari hajmlarida ham o'sish barqaror kuzatildi. Savdo hajmi 2020 yildagi 6 400 mlrd so'mdan 2024 yilda 10 200 mlrd so'mga ko'tarilgan bo'lsa, xizmatlar sohasi 2020 yilda 5 250 mlrd so'mdan 2024 yilda 9 350 mlrd

so'mga yetdi. Bu esa hudud aholisi farovonligining oshishi, iste'mol bozorining kengayishi va xizmat ko'rsatish tarmoqlarining rivojlanishi bilan izohlanadi.

1-rasm. Viloyatida KBTga ta'sir etuvchi omillarning 2020–2024 yillar asosiy ko'rsatkichlari

Eksport-import operatsiyalari ham sezilarli dinamikaga ega bo'ldi. Kichik biznes eksport hajmi 2020 yilda 145 mln AQSh dollaridan 2024 yilda 280 mln dollarga ko'tarilgan bo'lsa, import hajmi 2020 yilda 120 mln dollardan 2024 yilda 200 mln dollarga yetdi. Eksportdagi o'sish kichik korxonalar tashqi bozorga faol chiqayotganini bildiradi, import hajmining ortishi esa ishlab chiqarishda xomashyo va texnologiyalarga bo'lgan ehtiyojning yuqoriligini ko'rsatadi.

Ijtimoiy yo'nalishlar bo'yicha ham ijobiy natijalar kuzatildi. Ta'lim sohasida ko'rsatilgan xizmatlar hajmi 2020 yilda 480 mlrd so'mni tashkil qilgan bo'lsa, 2024 yilga kelib 1 050 mlrd so'mga yetdi. Transport xizmatlari esa mos ravishda 950 mlrd so'mdan 1 850 mlrd so'mga ko'tarilib, ikki barobar o'sdi. Bu kichik biznesning faqat ishlab chiqarishda emas, balki ijtimoiy va transport infratuzilmasini rivojlantirishda ham faol ishtirok etayotganini ko'rsatadi.

Umuman olganda, 2020–2024 yillar davomida Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlik barcha asosiy yo'nalishlarda barqaror rivojlanib, hudud iqtisodiyotida muhim tarkibiy o'ringa ega bo'ldi. Ayniqsa, sanoat, qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish tarmoqlaridagi yuqori o'sish viloyat iqtisodiyotining diversifikatsiya darajasi oshib borayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, eksport salohiyatining kengayishi kichik biznes subyektlarining xalqaro raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Xulosa va takliflar.

Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarni tahlil qilish natijalari shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy o'sishni ta'minlayotgan asosiy yo'nalishlar bir-biri bilan uzviy bog'liqdir. Sanoat ishlab chiqarishi hajmining ortishi bandlikni kengaytirib, ishlab chiqarish samaradorligini oshirgan. Qishloq xo'jaligi sohasida kichik

biznesning faol ishtiroki viloyat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda muhim omil bo'lgan. Qurilish ishlari hajmining barqaror ko'payishi infratuzilma rivojini jadallashtirgan bo'lsa, investitsiyalar oqimi yangi korxonalar tashkil etilishi va mavjudlarining modernizatsiya qilinishiga sabab bo'lgan.

Bundan tashqari, chakana savdo aylanmasi va bozor xizmatlari hajmi aholining daromadlari ortib borayotganini, talabning kengayishini ko'rsatadi. Eksport-import ko'rsatkichlari esa kichik biznesning tashqi bozorga integratsiya jarayonida faol ishtirok etayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, ta'lim va transport xizmatlari hajmining tez sur'atlar bilan o'sishi xizmatlar sektorining diversifikatsiyalashganini va hududiy iqtisodiyotda yangi imkoniyatlar ochilayotganini tasdiqlaydi.

Natijalardan kelib chiqib quyidagi takliflarni berish mumkin:

- Sanoat va qishloq xo'jaligi integratsiyasini chuqurlashtirish, ishlab chiqaruvchi kichik korxonalarni qo'shma loyihalar orqali qo'llab-quvvatlash.
- Investitsion muhitni yanada yaxshilash, kredit va soliq imtiyozlari orqali kichik biznesning modernizatsiyasini rag'batlantirish.
- Eksport salohiyatini kengaytirish, kichik biznes mahsulotlari uchun xorijiy bozorlarda marketing va logistika xizmatlarini rivojlantirish.
- Xizmatlar sektorida innovatsiyalarni joriy etish, ayniqsa ta'lim va transport sohasida raqamli texnologiyalarni keng qo'llash.
- Bozor infratuzilmasini mustahkamlash, savdo va xizmat ko'rsatish tarmoqlarida kichik biznes sub'yektlari uchun qulay sharoitlar yaratish.

Umuman olganda, omillar tahlili Qashqadaryo viloyatida kichik biznes va tadbirkorlikning kompleks rivojlanishi iqtisodiy o'sishni jadallashtirishning eng muhim mexanizmlaridan biri ekanini ko'rsatadi.

Adabiyotlar /Jumepamypa/Reference:

Abdullaev, A., Muftaydinov, K. & Aybeshov, X. (2023) *Small Business Management*. Tashkent: Finance.

Aripov, O.A. (2019) 'Development of small business and private entrepreneurship and creation of a business-friendly environment', *Economy and Innovation Technologies (Scientific Electronic Journal)*, No. 2, 345-348 p

Baymuradova, Z.A. & Izbosarov, B.B. (2025) 'Problems and prospects of developing small business in Uzbekistan under the conditions of a green economy', *Green Economy & Development*, Vol. 3, No. 6.

Gujarati, D.N. (2005) *Essentials of Econometrics*, 3rd edn. New York: McGraw-Hill.

Kennedy, P. (2008) *A Guide to Econometrics*, 6th edn. Chichester: Wiley-Blackwell.

Khamidovich, M.D. (2025) 'Innovation Activity of Small Businesses and Micro firms in the Republic of Uzbekistan', *International Journal of Management, Economics & Finance*.

Malhotra, A. (2018) 'A hybrid econometric-machine learning approach for relative importance analysis: Prioritizing food policy', *arXiv preprint*.

Rizayeva, N. (2025) 'Characteristics of Small Business Development in Uzbekistan', *American Journal of Business Practice*, Vol. 2, No. 4.

Stock, J.H. & Watson, M.W. (2015) *Introduction to Econometrics*, 3rd edn. Boston: Pearson.

Tukhtabaev, J.S. (2022) 'Econometric modeling and forecasting of the export potential of small businesses in Uzbekistan', *ACM / [publisher]*.

Verbeek, M. (2012) *A Guide to Modern Econometrics*, 4th edn. Chichester: Wiley.

Wooldridge, J.M. (2012) *Introductory Econometrics: A Modern Approach*, 5th edn. Mason, OH: South-Western Cengage Learning.

Yusupova, O. (2023) "Yashil iqtisodiyotning mohiyati va uning asosiy xususiyatlari", *Ilg'or iqtisodiyot va pedagogik texnologiyalar*, № 3(11), pp. 15-22.